

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Οι συγγραφείς	xiii
Πρόλογος και ευχαριστίες	xv
1. Πόλη και σχεδιασμός: οι βασικές συνιστώσες	18
1.1 Αναγκαιότητα του χωρικού σχεδιασμού.....	18
1.2 Η ρύθμιση των χρήσεων γης.....	20
1.3 Οι μετακινήσεις στην πόλη.....	22
1.4 Οι παρεμβάσεις της Ε.Ε. στον αστικό χώρο.....	24
2. Χωρικός σχεδιασμός και αστική ανάπτυξη: συνοπτική ιστορική αναδρομή	28
2.1 Το αστικό φαινόμενο και η εξέλιξη του χωρικού σχεδιασμού.....	28
2.1.1 Απαρχές και εξέλιξη του αστικού φαινομένου.....	28
2.1.2 Τα κρίσιμα χρόνια διαμόρφωσης των πολεοδομικών πρακτικών.....	31
2.1.3 Το πλαίσιο και η πορεία του χωρικού σχεδιασμού μετά το 1960.....	34
2.1.4 Οι πρόσφατες αντιλήψεις για τον χωρικό σχεδιασμό.....	37
2.2 Θεωρητικές προσεγγίσεις του χωρικού σχεδιασμού.....	40
2.2.1 Οι βασικές προσεγγίσεις.....	40
2.2.2 Η επικοινωνιακή προσέγγιση.....	41
2.2.3 Η νέα αστικότητα.....	43
2.2.4 Η δίκαιη πόλη.....	45
2.3 Συνοπτικά συμπεράσματα.....	45
3. Αστικά προβλήματα και αστική διακυβέρνηση: οι βασικές συνιστώσες	48
3.1 Τα προβλήματα της αστικής ανάπτυξης: τάσεις και πολιτικές.....	48
3.2 Το ζήτημα της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης.....	53
3.3 Αστική διακυβέρνηση και στρατηγικός σχεδιασμός: η ευρωπαϊκή πορεία.....	58
4. Βιώσιμη αστική ανάπτυξη: η παγκόσμια και η ευρωπαϊκή διάσταση	64
4.1 Πρωτοβουλίες των Ηνωμένων Εθνών για το περιβάλλον και τη βιώσιμη ανάπτυξη.....	64
4.1.1 Ο ορισμός της βιώσιμης ανάπτυξης.....	67
4.1.2 Η αστική κρίση απειλεί τις αναπτυσσόμενες χώρες.....	68
4.1.3 Από το παγκόσμιο στο τοπικό: η Τοπική Ατζέντα 21.....	69
4.1.4 Η Habitat Ατζέντα: μια διεθνής προσπάθεια.....	71
4.1.5 Οι στόχοι ανάπτυξης της χιλιετίας.....	72
4.1.6 Τοπική Δράση 21.....	74
4.2 Οι ευρωπαϊκές διασκέψεις για Βιώσιμες Πόλεις.....	75
4.2.1 Ο Χάρτης του Aalborg.....	75
4.2.2 Η 2η και 3η Διάσκεψη.....	77
4.2.3 Οι δεσμεύσεις του Aalborg.....	78
5. Πολεοδομικός σχεδιασμός και χρήσεις γης	82
5.1 Η διαμόρφωση των ευρωπαϊκών συστημάτων πολεοδομικού σχεδιασμού.....	82
5.2 Σύγχρονα προβλήματα και πολιτικές πολεοδομικού σχεδιασμού: επιδράσεις στη ρύθμιση των χρήσεων γης.....	86

5.3	Συστήματα πολεοδομικού σχεδιασμού και ρύθμισης των χρήσεων γης:	
	φορείς, βασικά στοιχεία και παραδείγματα.....	90
5.3.1	Φορείς του σχεδιασμού – Μια τυπολογία των ευρωπαϊκών συστημάτων.....	90
5.3.2	Διαδικασίες σχεδιασμού των χρήσεων γης.....	92
5.3.3	Ο σχεδιασμός και η ρύθμιση των χρήσεων γης στα ευρωπαϊκά συστήματα σχεδιασμού:	
	παραδείγματα από διάφορες χώρες.....	94
5.3.4	Το ελληνικό σύστημα πολεοδομικού σχεδιασμού και ρύθμισης των χρήσεων γης.....	99
6.	Κεντρικά ζητήματα του σχεδιασμού των χρήσεων γης στο σύγχρονο πλαίσιο	108
6.1	Οι βασικές επιδιώξεις του πολεοδομικού σχεδιασμού και η ρύθμιση των χρήσεων γης.....	108
6.1.1	Ποιότητα ζωής και ο σχεδιασμός του τοπικού περιβάλλοντος.....	109
6.1.2	Τοπική οικονομία, οικονομία των ακινήτων και ο σχεδιασμός των χρήσεων γης.....	110
6.1.3	Φυσικό περιβάλλον, φυσικοί πόροι και αλληλεξαρτήσεις με το σχεδιασμό των χρήσεων γης.....	113
6.2	Προσεγγίσεις του σχεδιασμού των χρήσεων γης στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης.....	116
6.2.1	Η αστική εξάπλωση και ο έλεγχός της.....	116
6.2.2	Αστική μορφή και πυκνότητα: το ζήτημα της συνεκτικής πόλης.....	118
6.2.3	Αστική μορφή, μείξη χρήσεων και προσβασιμότητα.....	122
6.2.4	Στρατηγικές βιώσιμων αστικών μορφών και κατανομής των χρήσεων γης.....	123
6.2.5	Ο σχεδιασμός των χρήσεων γης στα παραδοσιακά κέντρα και στις κεντρικές περιοχές των πόλεων.....	128
7.	Χρήσεις γης και σύστημα μεταφορών	132
7.1	Αλληλεπίδραση χρήσεων γης και συστήματος μεταφορών.....	132
7.1.1	Βασικές έννοιες και συνιστώσες της αλληλεπίδρασης.....	132
7.1.2	Επιπτώσεις από αλλαγές του συστήματος μεταφορών στις χρήσεις γης.....	134
	7.1.2.1 <i>Μαθηματικά μοντέλα για τη διερεύνηση των επιπτώσεων των μεταφορών στις χρήσεις γης</i>	135
	7.1.2.2 <i>Εμπειρικά δεδομένα για τη διερεύνηση των επιπτώσεων από αλλαγές του συστήματος μεταφορών στις χρήσεις γης</i>	137
7.1.3	Επιπτώσεις από αλλαγές των χρήσεων γης στο σύστημα μεταφορών.....	139
7.2	Εξελικτική πορεία στο σχεδιασμό των μεταφορών σε σχέση με το σύστημα χρήσεων γης.....	140
7.2.1	Ολοκληρωμένα μοντέλα χρήσεων γης - μεταφορών.....	140
7.2.2	Κριτικός σχολιασμός στα ολοκληρωμένα μοντέλα χρήσεων γης - μεταφορών.....	142
8.	Πολιτικές αστικών μεταφορών	148
8.1	Βασικά προβλήματα στις μεταφορές και στρατηγικές αντιμετώπισης.....	148
8.1.1	Το φαινόμενο της κυκλοφοριακής συμφόρησης – τάσεις και διαπιστώσεις.....	148
8.1.2	Στρατηγικές αντιμετώπισης.....	149
8.2	Ευρωπαϊκή πολιτική και βιώσιμα συστήματα μεταφορών.....	153
8.2.1	Βιώσιμα συστήματα μεταφορών.....	153
8.2.2	Ευρωπαϊκή πολιτική για βιώσιμες αστικές μεταφορές.....	154
8.2.3	Ευρωπαϊκές και διεθνείς πρωτοβουλίες με στόχο τις βιώσιμες μεταφορές.....	158

8.3 Εθνική πολιτική και εμπλεκόμενοι φορείς στις αστικές μεταφορές.....	161
8.3.1 Εθνική πολιτική των αστικών μεταφορών.....	161
8.3.2 Φορείς και αρμοδιότητες.....	163
9. Αστική κινητικότητα.....	166
9.1 Βασικά χαρακτηριστικά των αστικών μετακινήσεων.....	166
9.2 Η επίδραση του συστήματος μεταφορών στη μορφή των πόλεων.....	168
9.2.1 Ιστορική αναδρομή.....	168
9.2.2 Προτεραιότητες στην ανάπτυξη των σημερινών πόλεων.....	171
9.2.3 Χωρική αποτύπωση του συστήματος αστικών μεταφορών – Βασικοί τύποι αστικής ανάπτυξης.....	172
9.2.3.1 Τύποι αστικής χωρικής μορφής.....	175
9.3 Μέσα μεταφοράς.....	176
9.3.1 Βασικά χαρακτηριστικά των μαζικών μέσων μεταφοράς.....	176
9.3.2 Ο ρόλος των Μ.Μ.Μ. στις μεγάλες πόλεις.....	180
9.3.2.1 Μείωση συμφόρησης.....	181
9.3.2.2 Εξοικονόμηση ενέργειας.....	181
9.3.2.3 Περιβαλλοντικά οφέλη.....	183
9.3.2.4 Εξασφάλιση της κινητικότητας για όλους.....	183
9.4 Κατανομή των μετακινήσεων στα διάφορα μέσα μεταφοράς.....	183
9.4.1 Παράμετροι που επηρεάζουν την κατανομή.....	183
9.4.2 Παραδείγματα κατανομής μετακινήσεων στα διάφορα μέσα μεταφοράς από διεθνή εμπειρία και σχολιασμός.....	187
10. Βιώσιμη αστική ανάπτυξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση.....	192
10.1 Οι ευρωπαϊκές πολιτικές που συνεισφέρουν στη βιώσιμη αστική ανάπτυξη.....	192
10.1.1 Η πολιτική περιβάλλοντος και οι πόλεις.....	192
10.1.2 Η πολιτική συνοχής και οι πόλεις.....	194
10.2 Βιώσιμη αστική ανάπτυξη στο πλαίσιο της πολιτικής περιβάλλοντος.....	196
10.2.1 Μια ολοκληρωμένη στρατηγική για το αστικό περιβάλλον: Το Πράσινο Βιβλίο για το Αστικό Περιβάλλον.....	196
10.2.2 Στόχος η Βιωσιμότητα: Το 5 ^ο Πρόγραμμα για το Περιβάλλον και τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (1992-2000).....	199
10.2.3 Η Αστική Ατζέντα.....	200
10.2.4 Το Πλαίσιο Δράσης για τη Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη.....	203
10.2.5 Το 6 ^ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον (2001-2010).....	207
10.2.6 Η θεματική στρατηγική για το αστικό περιβάλλον.....	207
10.3 Αστικές παρεμβάσεις στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής.....	211
10.3.1 Η αστική διάσταση του κύριου κορμού της πολιτικής συνοχής.....	211
10.3.2 Τα Αστικά Πιλοτικά Σχέδια.....	215
10.3.3 Η κοινοτική πρωτοβουλία URBAN.....	219
10.3.4 Αστικός έλεγχος και θεματικά δίκτυα συνεργασίας.....	223
10.3.5 Η αστική διάσταση στα νέα προγράμματα (2007-2013).....	225
10.3.6 Ο Χάρτης της Λειψίας για βιώσιμες ευρωπαϊκές πόλεις.....	227

11. Στρατηγικός χωρικός σχεδιασμός: Τα παραδείγματα της Πράγας και της Βαρκελώνης	240
11.1 Το Στρατηγικό Σχέδιο της Πράγας: συμφωνία για την είσοδο στον 21ο αιώνα.....	240
11.1.1 Η γενική εικόνα της πόλης στο τέλος του 20ού αιώνα.....	242
11.1.2 Η πόλη σε μετάβαση.....	242
11.1.3 Η μεθοδολογία διάγνωσης.....	244
11.1.4 Στρατηγική για τον 21ο αιώνα – όραμα, επιδιώξεις και πολιτικές.....	244
11.1.5 Στρατηγικές προτεραιότητες.....	246
11.1.6 Υλοποίηση και συνεργασίες.....	250
11.1.7 Ο ρόλος του στρατηγικού σχεδίου στη διαχείριση της πόλης.....	251
11.2 Το Στρατηγικό Σχέδιο της Βαρκελώνης: συμβίωση με την αλλαγή.....	253
11.2.1 Τα πρότυπα ανάπτυξης και ο χαρακτήρας της πόλης.....	253
11.2.2 Η μεταβιομηχανική προοπτική της πόλης: γνώση, δημιουργικότητα, πολιτισμός.....	255
11.2.3 Το Στρατηγικό Σχέδιο της ΜΠΒ: εργαλείο αλλαγής.....	257
11.2.4 Το Στρατηγικό Σχέδιο της ΜΠΒ: βασικές συνιστώσες.....	258
12. Ο στρατηγικός σχεδιασμός της Θεσσαλονίκης: προτεραιότητες της βιώσιμης ανάπτυξης	260
12.1 Γενικά.....	260
12.2 Οι προσπάθειες ρύθμισης της ΜΠΘ.....	260
12.2.1 Η Χωροταξική Μελέτη Θεσσαλονίκης (1968).....	260
12.2.2 Το Ρυθμιστικό Σχέδιο Θεσσαλονίκης (1985).....	260
12.2.3 Το Στρατηγικό Σχέδιο για τον 21ο αιώνα (1995).....	262
12.2.4. Το Στρατηγικό Σχέδιο Βιώσιμης Ανάπτυξης 2010.....	264
12.2.5. Η Μητροπολιτική Διακυβέρνηση στην Περιοχή Θεσσαλονίκης.....	266
12.3 Το Στρατηγικό Σχέδιο για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη της Θεσσαλονίκης.	
Αναλυτική παρουσίαση.....	268
12.3.1 Συμμαχία για τη βιώσιμη ανάπτυξη.....	268
12.3.2 Αξονες προτεραιότητας.....	269
12.3.3 Βασικοί τομείς δράσεις – Επιχειρησιακά σχέδια.....	269
12.3.4 Προοπτικές και σενάρια ανάπτυξης.....	270
12.3.5 Τομείς και δράσεις-πλαίσιο για τη βιώσιμη ανάπτυξη της Θεσσαλονίκης.....	271
12.3.5.1. Θεσμικό πλαίσιο και αστική διακυβέρνηση.....	271
12.3.5.2 Παραγωγικό σύστημα και καινοτομία.....	272
12.3.5.3 Ανθρώπινο δυναμικό και απασχόληση.....	273
12.3.5.4 Τεχνικές και κοινωνικές υποδομές.....	274
12.3.5.5 Κατοικία και κοινωνικός εξοπλισμός.....	276
12.3.5.6 Ποιότητα αστικού περιβάλλοντος.....	277
12.4 Μητροπολιτική Διακυβέρνηση στην Ευρύτερη Περιοχή Θεσσαλονίκης.	
Αναλυτική παρουσίαση.....	279
12.4.1 Γενικά.....	279
12.4.2 Τύποι και τομείς της μητροπολιτικής διακυβέρνησης.....	280
12.4.3 Θεσμικό πλαίσιο και χρηματοδότηση της μητροπολιτικής διακυβέρνησης.....	282
12.4.4 Γεωγραφική εμβέλεια της μητροπολιτικής περιοχής.....	283

12.4.5. Οι προοπτικές της μητροπολιτικής διακυβέρνησης στη Θεσσαλονίκη.....	286
13. Τα σχέδια ως εργαλεία πολεοδομικού σχεδιασμού και ρύθμισης των χρήσεων γης.....	288
13.1 Τύποι σχεδίων και βασικά στοιχεία για το σχεδιασμό των χρήσεων γης.....	288
13.2 Προσεγγίσεις στο σχεδιασμό των χρήσεων γης: Παραδείγματα σχεδίων.....	296
13.2.1 Στρατηγικές αστικής μεγέθυνσης και χωροθέτησης σε μητροπολιτική κλίμακα: το Σχέδιο του Λονδίνου.....	296
13.2.2 Ο διεξοδικός σχεδιασμός των χρήσεων γης σε επίπεδο πόλης: το Σχέδιο Χρήσεων Γης του Βερολίνου.....	299
13.2.3 Στρατηγικές χρήσεων γης στον περιεκτικό σχεδιασμό: το Σχέδιο Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης του Όσλο (2004-2020).....	303
13.2.4 Η ενσωμάτωση στρατηγικού και πολεοδομικού σχεδίου σε ένα ενιαίο πλαίσιο: το Πλαίσιο Τοπικής Ανάπτυξης του Νιούκαστλ.....	306
13.2.5 Ο σχεδιασμός της περιαστικής οικιστικής ανάπτυξης: το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο σε περιαστικό Δήμο της Θεσσαλονίκης.....	309
14. Δίκτυα κυκλοφορίας.....	314
14.1 Αστικά οδικά δίκτυα.....	315
14.1.1 Λειτουργική ιεράρχηση αστικών δικτύων.....	315
14.1.2 Μορφή δικτύων.....	317
14.2 Πεζόδρομοι.....	320
14.3 Ποδηλατόδρομοι.....	321
14.4 Δίκτυα των μέσων μαζικής μεταφοράς.....	323
14.4.1 Τα δίκτυα των λεωφορείων.....	324
14.4.2 Τα δίκτυα των αστικών σιδηροδρόμων.....	324
14.5 Δίκτυα ήπιας κυκλοφορίας.....	324
14.5.1 Στόχοι και περιοχές εφαρμογής.....	324
14.5.2 Κατηγορίες μέτρων ήπιας κυκλοφορίας.....	326
14.6 Παραδείγματα εφαρμογής εναλλακτικών δικτύων προς το Ι.Χ. αυτοκίνητο σε ευρωπαϊκές πόλεις.....	326
14.6.1 Το παράδειγμα της Κοπεγχάγης.....	327
14.6.2 Το παράδειγμα της Νυρεμβέργης.....	330
14.6.3 Το παράδειγμα του Στρασβούργου.....	331
14.6.4 Το παράδειγμα της πόλης Ghent.....	332
15. Κυκλοφοριακές μελέτες σε αστικές περιοχές.....	334
15.1 Γενικές μελέτες σχεδιασμού των μεταφορών.....	334
15.2 Μελέτες διαχείρισης της κυκλοφορίας και της στάθμευσης/κυκλοφοριακές μελέτες.....	335
15.2.1 Σχεδιασμός/προγραμματισμός κυκλοφοριακών μελετών.....	335
15.2.2 Περιεχόμενο και βασικοί στόχοι κυκλοφοριακών μελετών.....	336
15.2.3 Διαχείριση της στάθμευσης.....	336
15.2.3.1 Το πρόβλημα της στάθμευσης και οι παράμετροί του.....	336
15.2.3.2 Πολιτικές στάθμευσης.....	338

15.3 Παραδείγματα γενικών μελετών σχεδιασμού μεταφορών.....	339
15.3.1 Γενική μελέτη μεταφορών και κυκλοφορίας για τη Θεσσαλονίκη.....	339
15.3.2 Σχεδιασμός των Ολυμπιακών μεταφορών στην Αθήνα.....	344
15.3.3 Στρατηγικό σχέδιο για τις μεταφορές στην πόλη της Βιέννης.....	346
16. Αστικές παρεμβάσεις στην Ελλάδα.....	352
16.1 Αστικά πιλοτικά σχέδια – Φάση I (1989-1993/96).....	352
16.2 Αστικά πιλοτικά σχέδια – Φάση II (1997-1999).....	360
16.3 Η κοινοτική πρωτοβουλία URBAN I (1994-1999).....	369
16.4 Η κοινοτική πρωτοβουλία URBAN II (2000-2006).....	371
16.5 Δίκτυα του προγράμματος URBACT με τη συμμετοχή ελληνικών πόλεων.....	371
16.6 Αστικές παρεμβάσεις στις ελληνικές πόλεις μέσα από τον κύριο κορμό της πολιτικής συνοχής.....	375
17. Το παρόν και το μέλλον του χωρικού σχεδιασμού για μια βιώσιμη αστική ανάπτυξη.....	380